

ADALÉKOK NYELVI A KÖZVETÍTÉS SZÖVEGTANI LEÍRÁSÁHOZ

KOLTAY TIBOR

0. A szemiotikai szövegtan soron következő feladatait BÉKÉSI IMRE, PETŐFI S. JÁNOS és VASS LÁSZLÓ a következőkben jelölik ki. A további szövegtani kutatásnak elsődlegesen a makroszövegtudományokra mint a szemiotikai szövegtanok és laterális diszciplínái alkalmazási területeire kell irányulniuk. Ennek van egy kommunikációs-szituáció-specifikus és egy szövegmegformáltság-specifikus aspektusa.

A kommunikációs-szituáció-specifikus (pragmatikai) aspektusban a szövegalkotók és szövegbefogadók kompetenciája, illetőleg azok egymáshoz való viszonya, valamint a különféle kommunikációs-szituációkban való részvételükre vonatkozó, domináns intenciójuk játssza a döntő szerepet.¹

Ezt megerősíti az a korábbi gondolat, miszerint a szövegek jelentésvizsgálatra is kiterjedő elemzése megkívánja a szigorú értelemben vett nyelvi ismeretekkel operáló nyelvészeti eszköztár kiegészítését egy, a világra vonatkozó ismeretekkel is operálni tudó szövegtani eszköztárral.²

Egy ilyen tipológiában nyilvánvalóan helye van a *nyelvi közvetítés* szövegtípusainak is.

A következőkben két nyelvi közvetítési tevékenységgel foglalkozom: a *fordítással* és a *referátumkészítéssel*. Viszonylag részletesen elsősorban az utóbbit mutatom be. A referátumkészítés számos kérdését taglaltam már a *Szemiotikai szövegtan* hasábjain korábban megjelent dolgozatomban,³ bizonyos megállapításokat mindazonáltal itt is meg kell ismételnem, hogy a szemiotikai szövegtani kutatás fentebb vázolt keretébe beilleszthetők és kiegészíthetők legyenek.

1. A nyelvi közvetítés típusai

Mielőtt a referátumkészítés és a fordítás kérdéseire rátérnék, nézzük meg, milyen típusai vannak a nyelvi közvetítésnek.

A nyelvi közvetítés típusait célszerű a közvetítés jellege, az alkalmazott műveletek, valamint a tevékenység hétköznapi vagy hivatásszerű jellege alapján osztályoznunk.

1.1. A nyelvi közvetítés típusai a közvetítés jellege szerint

Ebből a szempontból a nyelvi közvetítés lehet intralingvális (idézetek, ismertetések, kommentárok), interlingvális (fordítás), interszemiotikus (színpadi vagy filmes adaptáció, képregény).

1.2. A nyelvi közvetítés típusai az alkalmazott műveletek szerint

A közvetítés során különböző transzformációkat végzünk. Ilyen transzformációk az ismétlés (idézés, allúziók, kivonatok, plagizálás), az amplifikáció (előszavak, függelék, irodalmi kritika), a szuppresszió vagy redukció (ismertetések), helyettesítés (parafrázisok, adaptációk, paródiák, fordítások). A nyelvi közvetítés egy-egy típusa több kategóriába is eshet, akár a közvetítés jellegét, akár a műveleteket nézzük.⁴

1.3. A nyelvi közvetítés a tevékenység hétköznapi vagy hivatásszerű jellege szerint

Ebből a szempontból beszélhetünk nem hivatásszerű és hivatásszerű nyelvi közvetítésről. A nem hivatásszerű nyelvi közvetítés lehet hétköznapi és félprofesszionális jellegű.

Ennek az osztályozásnak az alapja elsősorban az elvégzendő tevékenységhez fűződő tudatosság foka, az eredményes elvégzéséhez szükséges tanulás mértéke, valamint szabályok megléte és azok erőssége, kötelező vagy nem kötelező jellege. E típusok részletes bemutatását a fordítás és a referátumkészítés hétköznapi vagy hivatásszerű jelleg szerinti elemzésénél mutatom be.

2. A fordítás és a referátumkészítés a nyelvi közvetítés típusai között

2.1. A fordítás és a referátumkészítés hovatartozása a közvetítés jellege és a műveletek alapján

A fordítás mindkét szempontból egyértelműen besorolható: helyettesítésekkel (átváltással) operáló interlingvális közvetítés. A referátumkészítés az ismertetések kategóriájába esik. Más vonatkozásban azonban némi nehézséget jelent beillesztése a fenti tipológiába. Egyaránt lehet ugyanis intra- és interlingvális. Emellett azt is elmondhatjuk, hogy jellemzően valóban redukcióra épül, maga a redukció azonban olyan műveletek útján is megvalósul, amelyeket (a fordításelméletből vett terminológiával) átváltási műveleteknek nevezhetünk. A VAN DIJK megfogalmazta makroműveletek ugyanis jelentős szerepet játszanak a referátumkészítésben. Ezeknek a makroműveletek a sorában pedig a *kihagyás* mellett ott van a *válogatás*, az *általánosítás* és az *újraserkesztés* is.⁵ Kérdéses ugyan, hogy közvetlenül e műveletek alkalmazásával jutunk-e referátumokhoz, de aligha kétséges, hogy a referátumkészítés folyamatában kiemelkedő szerepe van az ellenőrzött felejtésen alapuló információsűrésnek. Fel kell tételeznünk, hogy az ilyen sűrés nyomán keletkező átmeneti reprezentáció megőrzi a forrásként szolgáló szöveg tartalmát, különben nem lenne lehetséges (például) ekvivalens fordítások létrehozása. Ellenkező esetben ugyanis csak töredékes szövegeket tudnánk generálni a reprezentációk alapján. Akárhogyan dőljön is el az átmeneti reprezentációk kérdése, fogalmazhatunk úgy is, hogy a referátumkészítés átváltási műveletek sora, amelyek közül egy művelet, a törlés, csak erre a közvetítésre jellemző.

2.2. A fordítás és a referátumkészítés a hétköznapi vagy hivatásszerű jelleg szempontjából

A fordítás minden szinten megvalósulhat, tehát egyaránt lehet hétköznapi, félprofesszionális és végezhetjük hivatásszerűen. Hogy ez mit von maga után, azt az információsűrés példájával illusztrálhatjuk. Maga a tág értelemben vett információsűrés egyaránt vonatkozhat verbális és nem verbális szövegekre.

A hétköznapi információsűrés példája az, amikor röviden elmeséljük a nemrég látott film történetét. Ez olyan alapképesség, amely mindnyájunkban megvan, de a benne megnyilvánuló válogatás mikéntje és a velejáró általánosítás foka életkoronként válto-

zik.⁶ Az ilyen típusú sűrítés nyilvánvalóan nem igényel előképzettséget, célzott tanulást és magát a tevékenységet alkalmyszerűen végezzük.

Az információ félprofesszionális sűrítésének elsajátításához már szükséges (volna) valamilyen szintű tanulás, bár alacsony szintű végrehajtásához a fentiekben említett alapképesség is elegendő. Itt már kisebb-nagyobb rendszerességgel ismétlődő tevékenységekről van szó. Bár többnyire továbbra is hétköznapi jellegű tevékenységeket végzünk, ezek sokkal kevésbé spontának. Vannak olyan foglalkozások, amelyekben információsűrítési feladatok előfordulnak, de nem jelentik a fő elfoglaltságot. Így a félprofesszionális információsűrítés kategóriájába tartozik az a tevékenység is, amelynek során a különböző területeken dolgozó kutatók gyakran tartanak a friss szakirodalom alapján szóbeli beszámolókat az adott szakterület legújabb eredményeiről.

Emellett a kutatók cikkeiket az adott területen felgyülemlett tudás rövid összefoglalásával kezdik annak érdekében, hogy saját írásuk elérhetőbb legyen az olvasók számára.

Ugyancsak a tudomány műveléséhez kapcsolódik az előadáskivonatok készítése. Az előadáskivonat előzetes („befejezetlen”, „ígérvény”-) szöveg, amelyet később teljes szöveggé alakítanak, dolgoznak ki, tehát egy még kifejtendő szöveg előzetes vázlata.

Fontos félprofesszionális tevékenység a jegyzetelés is. A jegyzetelés során a legértékesebbnek tekintett információt rögzítjük. A jegyzetelés szükségtelenné teszi azt, hogy a kijegyzetelt eredeti szöveget újból használjuk. A jegyzet szerzője és felhasználója (címzettje) ugyanaz a személy, hiszen jegyzeteinket általában kézírással és főként saját felhasználásra készítjük.

Félprofesszionális információsűrítéssel találkozunk újságíróknál is. A riporterek összefoglalják például egy-egy parlamenti vita tartalmát vagy más kérdéskört.

Az idegen nyelvek oktatásában több szinten is találkozunk az információ sűrítésével. Tömörítvények írásával támogathatjuk az idegen nyelvi olvasási és íráskészségek kialakítását, és a tömörítés az olvasásmegértés ellenőrzésének is egyik legoptimálisabb eszköze.

A félprofesszionális információsűrítést az jellemzi, hogy a sűrítés megvalósításához szükséges eszközrendszer csak kismértékben sajátítjuk el tudatosan, és az e tevékenységeket szabályozó feltételrendszer gyenge. Előnyt jelent, ha ismerik a fontosabb tömörítési technikákat, de sem az újságírók, sem a kutatók nem tekintik munkájukat hivatásszerű információsűrítésnek. A fő feladatuk az, hogy megtalálják a nekik szükséges tudást, információt és továbbítsák azt.

A referátumkészítést ezzel szemben (ideális esetben legalábbis) az eszközrendszer nagyfokú tudatossága és erős feltételrendszer jellemzi, ezért – a szokványos szövegalkotással szemben – tudatos tanulóssal elsajátítandó tevékenység. A referátumkészítés tehát a hivatásszerűen végzett (professzionális) információsűrítés kategóriájába tartozik.

A hivatásszerűen végzett tevékenység az adott tevékenységgel és végtermékével szemben viszonylag szigorú követelmények megfogalmazódását jelenti, nem féltetlenül tételez fel azonban főállású munkavégzést.

3. A referátumkészítés jellemzői

Mivel viszonylag kevésbé közismert és terminológiai nehézségektől terhelt területről van szó, definiálnunk kell e tevékenységet. Ezt végterméke, a referátum meghatározása útján tehetjük meg a legjobban.

A referátum olyan írott szöveg, amelyik egy meghatározott másik eredeti (elsődleges), írott szöveg legfontosabb tartalmát annál rövidebb terjedelemben tükrözi vissza. Ehhez a következő megszorításokkal kell élnünk:

- a referátumkészítés eredményként kapott szöveget olyasvalaki használja fel, aki sem a tükrözött, sem a tükröző szövegnek nem szerzője, sőt nem is a tükrözött szöveg eredeti címzettje;
- létrehozóját hasonlóképpen az jellemzi, hogy ő nem szerzője a tükrözött szövegnek, és nem is a tükrözött szöveg eredeti címzettje;
- a tükröző szöveg minimális célja az, hogy segítségével eldönthető legyen, hogy el kell-e a felhasználónak olvasnia a tükrözött szöveget. A referátum funkciója persze több is lehet, mint a fenti minimális cél elérése. Nemcsak arra szolgálhat, hogy segítségével eldönthessük, el kell-e olvasnunk az eredeti szöveget. Erre mintegy ráépül az a funkció, amelyet némi egyszerűsítéssel a következő kérdéssel fogalmazhatnánk meg: Valóban arról szól-e a cikk, mint amit címe ígér? Emellett bizonyos esetekben a referátumoktól elvárják azt is, hogy felhasználásukkal ne is kelljen az eredetit elolvasni;
- a tükrözött szöveg szakszöveg, túlnyomóan tudományos folyóiratban megjelent cikk szövege.

A fentieknek megfelelően a referátum egy már meglevő szöveg tömörítése, amely fizikailag is elválik a tükrözött (elsődleges) szövegtől. A referátum szerzője nem azonos az elsődleges szöveg szerzőjével. Amennyiben ugyanis referátum szerzője azonos az elsődleges szöveg szerzőjével, szerzői referátumról (autoreferátumról) beszélünk. Az autoreferátum a félprofesszionális és a hivatásszerűen végzett tevékenységek határmezsgyéjén mozog. Maga a műfaj valójában megkövetelné, hogy a professzionális tevékenységekhez hasonló tudatossággal, a szabályok maximális követésével készítsék. A gyakorlatban azonban gyakran kevés figyelmet szentelnek elkészítésének, és szerzőik legtöbbször nem rendelkeznek a készítésükhöz szükséges ismeretekkel és készségekkel. Ugyanakkor az autoreferátumok készítése nem a hétköznapi ad-hoc jellegű tevékenysége, megjelenik benne a tudatosság, tehát félprofesszionális jellegű. A gyakorlatban azonban gondot szokott okozni, hogy az autoreferátumokkal kapcsolatosan az a tévhit él, miszerint a tudományos kutatóvá válással mintegy automatikusan megszerezhetők az ezek írásához szükséges készségek és jártasságok.

A referátumok és az autoreferátumok elkülönítése azért is fontos, mert írásomban a referáló kompetenciáit kívánom leírni. Ezek a kompetenciák pedig – a kétségtelenül meglevő számos hasonlóság ellenére is – különböznek az autoreferátum szerzőjének kompetenciáitól.

Korábbi, említett dolgozatomban szerepelt a referátumkészítés kommunikációs modellje, amelynek legfőbb jellemzője az, hogy a folyamatba egy közvetítő lépett be a referáló személyében, méghozzá úgy, hogy ebben a kommunikációban hiányzik a kommunikációs partnerek közötti kölcsönösség, szerepeik rögzítve vannak, a feladóból tehát nem lesz címzett, a közvetítő eredetileg nem volt címzett.

A referátumkészítésnek ez a modellje lényegében a fordítás egyszerű kommunikációs modelljét bontja ki. Maga a fordítási kommunikáció különbözik a rendes nyelvi kommunikációs rendszertől és a következő elemeket tartalmazza.

adó	a-szöveg	fordító	b-szöveg	vevő
-----	----------	---------	----------	------

Van tehát kiinduló szöveg, vétel, azonosítás, dekódolás, fordítási folyamat, kódolás, közvetítés, terminális szöveg. A fordítók a nyelvtanárokhoz és a nyelvet tanuló személyekhez hasonlóan egyben az adó – vevő szerepét is játsszák.⁷ Ez a modell tehát lényegét tekintve a referátumkészítés modellje is lehetne, a fentiek pedig a referálóra is igazak.

Fontos viszont tudnunk, hogy a referátumkészítés – a fordítással szemben – nem felel meg az ekvivalencia követelményének, tehát heterovalens nyelvi közvetítés. Bizonyos, az elsődleges szövegben szereplő elemeket el kell hagynunk a referátumban, az elsődleges szövegben megengedhető redundancia nem engedhető meg a referátumban. A referátum csak tartalmában függ az elsődleges szövegtől, és abban is csak szelektív módon. Az ekvivalenciánál meglevő teljes körű tartalmi és stilisztikai megfelelés sincsen meg. Ez lényeges különbség a referátumkészítés és a fordítás között.

4. A referáló kompetenciái

A fentiekben kiemeltük, hogy a kommunikációs-szituáció-specifikus aspektusban fontos szerepet játszik a szövegalkotók és szövegbefogadók kompetenciája, azok egymáshoz való viszonya, valamint a különféle kommunikációs-szituációkban való részvételükre vonatkozó, domináns intenciójuk. Nézzük tehát meg a referátumkészítés legsajátosabb szereplőjének kompetenciáit, és vessünk egyúttal egy pillantást a referátum címzettjének, valamint a eredeti szöveg feladójának kompetenciáira.

Minden kommunikációban így a referátumkészítés folyamatában is szerepet játszik:

- egy komplex feltételrendszer (szituáció), amely a kommunikációs partnerek kommunikációs viselkedését meghatározza. A feltételrendszer összetevői feltételek, korlátok, körülmények;
- az adott kommunikációról, a partner intellektuális képességeiről és társadalmi állásáról alkotott kép.

Az utóbbival összefüggésben vannak a referátum címzettjének kompetenciái. Ezzel kapcsolatban tudjuk, hogy a referátumkészítés a felhasználó (címzett) igényeinek figyelembevételével történik. Címzettjei nem egyéniek, hanem szakemberek egy csoportja, akikről a referálónak viszonylag jól behatárolt elképzelése van, amit segít a referáló szolgálat előírásainak ismerete. A címzettek mellett tehát jelen van a címzettől elkülönülő megrendelő is, aki a fordításban is szerepet játszhat. Nem sok ismeretünk van ugyanakkor a címzett kompetenciáiról.

Hasonló a helyzet az eredeti szöveg feladójával, akivel a referáló inkább az eredeti szöveg útján „érintkezik”. A referáló a szöveg alapján ismerheti meg az elsődleges szöveg szerzőjének kommunikatív intencióját. Az elsődleges szöveg szerzője közlési és

befolyásolási szándékának percepcióját, a következő kérdés feltevésével és megválaszolásával fogalmazhatja meg: Mi fontos az adott szövegösszefüggésben?

Ha most már magára a referálóra összpontosítunk, elmondhatjuk, hogy a referálónak (a fordítóhoz hasonlóan) rendelkeznie kell nyelvi és nem nyelvi ismeretekkel, készségekkel, képességekkel.

A nyelvi ismeretek magukba foglalják

1. a kommunikációs kompetenciát,
2. meghatározott nyelvek ismeretét (nyelvismeretet forrás- és célnyelv(ek) vonatkozásában).⁸

A kommunikatív kompetencia a következő komponensekből tevődik össze:

- nyelvi kompetencia,
- nyelvi pragmatikai kompetencia,
- metanyelvi kompetencia,
- metanyelvi pragmatikai kompetencia,
- para- és extranyelvi kompetencia,
- para- és extranyelvi pragmatikai kompetencia,
- kultúrkompetencia,
- pragmatikai kultúrkompetencia.⁹

A fordítás és a referátumkészítés során, mivel írott szövegek elemzéséről és generálásáról van szó, nem hasznosítható a para- és extranyelvi kompetencia, valamint a para- és extranyelvi pragmatikai kompetencia.

A nyelvismeret szükségessége aligha kétséges a fordító esetében. A referátumkészítés pedig gyakran interlingvális, tehát szükség van egy forrás- és egy célnyelv ismeretére. Igaz – ahogy erről már szoltam is –, létezik intralingvális referátumkészítés is, amelyet az jellemez, hogy a kiinduló és a terminális szöveg azonos nyelven íródik.

A referáló nem nyelvi ismeretei lehetnek:

- köznapi ismeretek,
- a szakterületre vonatkozó ismeretek (szakismeret),
- a kiszolgált címzettek (felhasználók) körének, érdeklődésének és (főként) igényeinek ismerete,
- azoknak az előírásoknak az ismerete, amelyek munkáját meghatározzák.

A szakismeretek szükségessége sem kérdéses sem a fordítás, sem a referátumkészítés esetében. Az ismeretek mélysége tekintetében az az ideális, ha a referáló a felületes ismeretek és a mélyreható szakértelem közötti ismeretszinttel rendelkezik. Nemcsak a korszerű szakismeretek szükségesek, hanem az adott szakterület terminológiájának ismerte.

A szakterületre vonatkozó ismeretek magukba foglalják az elsődleges szöveg létrejöttének feltételeire és körülményeire vonatkozó ismereteket. A referálónak ismernie kell az adott, konkrét területen elért eredményeket, és lényegében a következő kérdésre kell választ adnia: Mi fontos az adott szakterületen?

A referáló munkáját meghatározó előírások főként a referátummal szemben támasztott követelmények, amelyek a következőképpen osztályozhatók:

- normák,
- szabványok,
- szakmai konvenciók.

A referálónak végeredményben a következők elvégzésére kell képesnek lennie:

1. a részletek gondos megfigyelése,
2. az irreleváns adatoktól való elvonatkoztatás,
3. az adatok értékelése,
4. általánosítás.

A referálónak rendelkeznie kell az elemzés és a szintetizálás képességével. A referálónak ezenkívül tisztában kell lennie azzal, hogy sajátos, közvetítői szerepet tölt be, küldetése van.

5. A megformáltság kérdéséhez

Amikor referátumok készítéséről beszélünk, legtöbbször informatív referátumokra gondolunk. Az informatív referátumok jól használhatók folyóiratcikkek tartalmának tükrözésére. Az informatív referátumokat az indikatív referátumokkal szokták szembeállítani. Az indikatív típusú referátum kizárólag indikatív, az informatív típusú referátum kizárólag informatív nyilatkozatokból (megnyilatkozásokból) áll. Az indikatív nyilatkozat az elsődleges szövegre való hivatkozást (referenciát) tartalmaz, amelynek (gyakran implicit) tartalma a következő: „A (referált) dokumentum...”, „A dokumentum(ban)” stb. Az informatív nyilatkozat olyan nyilatkozat, amelyet minden elsődleges szövegben is megtalálhatunk. Ennek megfelelően az informatív referátum szövege elsődleges szövegeként is megállná a helyét.

Ez azt jelenti, hogy az informatív referátumok vizsgálata illeszkedhet a szemiotikai szövegten megformáltság-specifikus aspektusához, amennyiben az informatív referátumok nem képviselnek ebből a szempontból az elsődleges szövegektől jelentősen eltérő típust, míg az indikatív referátumok megformáltsága, az előbb említett metainformatív elemek folytán vélhetően más. A korábban említett kommunikációs-situáció-specifikus paraméterek mellett tehát szöveginherens paraméterek is vizsgálhatók a referátumok vonatkozásában. Mindazonáltal sietek leszögezni, hogy a megformáltságra vonatkozóan inkább csak feltételezésekről van szó.

Jegyzetek

- ¹ BÉKÉSI – PETŐFI – VASS: 1999.
² PETŐFI: 1997.
³ KOLTAY: 1997.
⁴ Mindkét osztályozásai szempontot leírja RUSSEL: 1988.
⁵ VAN DIJK: 1980.
⁶ Az információsűrítés vonatkozásában elsősorban ENDRES-NIGGEMEYER: 1998., a referátumkészítés kérdéseit tekintve pedig főleg PFEIFFER-JÄGER: 1980. munkájára támaszkodom.
⁷ BAŃCZEROWSKI: 2000b.
⁸ A kétféle ismeretről lásd COSERIU: 1981.
⁹ BAŃCZEROWSKI: 2000a.

Irodalomjegyzék

BAŃCZEROWSKI Janusz:

2000a. A kommunikációs kompetencia és összetevői. In: NYOMÁRKAY István (szerk.): *A nyelv és a nyelvi kommunikáció alapkérdései*. Budapest. ELTE, 342–351.

2000b. A transzlátorika fogalmának meghatározásához. In: NYOMÁRKAY István (szerk.): *A nyelv és a nyelvi kommunikáció alapkérdései*. Budapest. ELTE, 392–396.

BÉKÉSI Imre – PETŐFI S. János – VASS László

1999. Gondolatok a szövegtani kutatás soron következő feladataihoz. A szaknyelvi szövegek szövegtani elemzése felé. In: PETŐFI S. János – BÉKÉSI Imre – VASS László (szerk.): *Szemiotikai szövegtan 12. Szövegtani kutatás: témák, eredmények, feladatok*. Szeged: JGY(T)F. 11–16.

COSERIU E. T.:

1981. *Textlinguistik: eine Einführung*. Tübingen: Narr.

VAN DIJK, T. A.:

1980. *Macrostructures*. Hillsdale, Erlbaum.

ENDRES-NIGGEMEYER, B.:

1998. *Summarizing information*. Berlin etc. Springer.

KOLTAY Tibor:

1997. Adalékok a referátumkészítés szövegtani megközelítéséhez. In: BÉKÉSI Imre – PETŐFI S. János – VASS László (szerk.): *Szemiotikai Szövegtan 9. A szemiotikai szövegtani kutatás diszciplináris környezetéhez (I)*. Szeged, JGYTF, 77–89.

PETŐFI S. JÁNOS:

1997. Egy poliglott szövegtani-szövegnyelvészeti kutatóprogram. In: *Officina Textologica I*. Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó.

RUSSEL, P.:

1988. *How to write a précis*. Ottawa, University of Ottawa Press.

TO THE TEXTOLOGIC DESCRIPTION OF LINGUISTIC MEDIATION

TIBOR KOLTAY

Semiotic textology uses not only strictly formal, linguistic analysis, but supplements it with methodologies that are able to operate with encyclopedic (world) knowledge. It investigates competencies of the sender and the receiver, their relationship, their dominant intentions in the communicative situations.

In this framework two types of linguistic mediation are examined: translation and abstracting which are both characterized by the presence of a mediating person. While translation is supposed to be equivalent to the original, abstracting is deliberately heterovalent.

Translation is interlingual linguistic mediation that uses substitution. Abstracting can be both intra- and interlingual. It is based on reduction, but it also uses substitution.

There are different levels of professionalism of linguistic mediation. Non-professional activities are performed occasionally and with non-existent or weak rules. Semi-professional linguistic mediation occurs more frequently, nonetheless the rules are still weak. Professional linguistic mediation is guided by relatively strong rules.

Translation can be performed as a non-professional, a semi-professional and a professional activity. Abstracting is a professional activity.

The competencies of the abstractor are of linguistic and extralinguistic nature. Linguistic competencies are identical with those needed for any written communication. Extralinguistic competencies are related to the understanding of the subject matter, to the knowledge of the needs and interests of the audience served, and familiarity with the guidelines under which the abstractor has to operate and are influenced by the competencies of the abstract's reader.

The informative or indicative nature of abstracts probably influences the formal characteristics of linguistic mediation.